

The role of social identity dimensions in the sense of security of secondary school teachers in Mashhad

Mohammadhassan Sharbatian¹
Received: 13/9/2021

Javad Jahanshiri²

Mohammad Ghasemi³
Accepted: 20/1/2022

Abstract

A sense of belonging to a single collective mass in various dimensions forms a kind of harmony and solidarity in order to implement order and the absence of danger, and to create a safe society, and the creation of a secure society, and leads social life to comfort and tranquility. The present study deals with the role of dimensions of social identity with a sense of security; and Giddens' theory has been used to explain the relationship between variables. A quantitative survey-based approach (descriptive and correlation), using a researcher-made questionnaire, selecting 374 teachers from seven education districts as a sample based on Cochran's formula and random multi-stage sampling done. In this regard, The total alpha value is 0.879 and the convergence validity is 0.601. The results showed that among the dimensions of the independent variable, family identity was more important than other dimensions and among the dependent variable, the Sense of life security was more important than other dimensions; and among the criterion variables, the sense of life security was the most important compared to other dimensions. Finally, the mean of social identity and sense of security variables is slightly higher than average. In a general view, the results of the hypotheses have shown that there is a significant relationship between the research hypotheses; and the dimensions of historical-national identity, family and social identity variable had a significant relationship with the intensity of average with the intensity of security at the level of 0.05, respectively. According to the beta model of regression, the components of the variables of national-historical, religious, urban-neighborhood, family identity at the level of error less than 0.01 had a significant relationship with the dependent variable; and the independent variable and its dimensions have explained about 39.3% of the changes of the dependent variable. Finally, social identity and its dimensions in three layers, similarity, belonging to a social group, commitment and responsibility can strengthen the sense of security and its dimensions through operational planning can lead to increased commitment, harmony, solidarity and social order.

Keywords: Sense of security, Teachers, Social Identity, Mashhad

---

1. Ph.D. in Sociology of Social Sciences in Iran, Researcher and Lecturer at the University of Law Enforcement (Khorasan Razavi), Corresponding Author Sharbatian@pnu.ac.ir
2. Assistant Professor, Amin University of Police, Tehran, Iran jahanshiri@nict.ir
3. Master of Geography in Urban Planning, Payame Noor University, Ferdows Center Mo13484@yahoo.com

مقاله علمی - پژوهشی

نقش ابعاد هویت اجتماعی در احساس امنیت دبیران مدارس دوره متوسطه دوم شهر مشهد

محمدحسن شربتیان^۱   جواد جهانشیری^۲   محمد قاسمی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۶/۲۲   تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۳۰

مشاهده مقاله منتشر شده: سال ۱۶، شماره ۳

http://www.farhangekhorasan.ir/article_143511.html

چکیده

احساس تعلق به یک "ما"ی واحد جمعی در ابعاد مختلف، موجب شکل‌گیری نوعی وفاق و همبستگی در جهت اجرای نظم و نبود خطر و ایجاد جامعه امن می‌شود و زندگی اجتماعی را به سمت آسایش و آرامش سوق می‌دهد. پژوهش حاضر به نقش ابعاد هویت اجتماعی با احساس امنیت می‌پردازد و از نظریه گیدنز برای تبیین رابطه بین متغیرها استفاده می‌کند. رویکرد کمی مبتنی بر پیمایش (توصیفی و همبستگی)، استفاده از ابزار پرسشنامه محقق‌ساخته، انتخاب ۳۷۴ دبیر نواحی هفت‌گانه آموزش و پرورش به‌عنوان نمونه مبتنی بر فرمول کوکران و نمونه‌گیری چندمرحله‌ای تصادفی است. میزان آلفای کل، برابر با ۰/۸۷۹ و میزان روایی همگرایی ۰/۶۰۱ به دست آمده است. نتایج نشان داده که در بین ابعاد متغیر مستقل، هویت خانوادگی از سایر ابعاد حائز اهمیت بوده است و در بین متغیر وابسته، احساس امنیت جانی به نسبت دیگر ابعاد، بیشترین اهمیت را داشته است. درنهایت میانگین متغیرهای هویت اجتماعی و احساس امنیت کمی بالاتر از حد متوسط به دست آمده است. نتایج فرضیه‌ها نشان داده بین فرضیه‌های تحقیق، رابطه معناداری وجود داشته است و ابعاد هویت تاریخی-ملی، خانوادگی و متغیر هویت اجتماعی به ترتیب با متغیر احساس امنیت در سطح معناداری ۰/۰۵ ارتباط معنادار با شدت رابطه متوسط داشته‌اند. با توجه به بنای مدل رگرسیون، ابعاد هویت ملی-تاریخی، دینی، شهری-محله‌ای و خانوادگی در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ رابطه‌ای معنادار با متغیر وابسته داشته‌اند و متغیر مستقل و ابعاد آن، در حدود

۱. دکتری جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران، پژوهشگر و مدرس دانشگاه جامع علمی- کاربردی نیروی انتظامی (خراسان

رضوی)، نویسنده مسئول.
Sharbatyian@pnu.ac.ir

۲. استادیار دانشگاه (پلیس) علوم انتظامی امین، تهران، ایران.
jahanshiri@nict.ir

۳. کارشناسی ارشد جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه پیام نور مرکز فردوس.
Mo13484@yahoo.com

۳/۳۹٪ از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کرده‌اند. درنهایت هویت اجتماعی و ابعاد آن در سه لایه؛ همانندی، تعلق به گروه اجتماعی و تعهد و مسئولیت می‌توانند در تقویت احساس امنیت و ابعاد آن از طریق برنامه‌ریزی‌های عملیاتی، منجر به افزایش تعهد، وفاق، همبستگی و نظم اجتماعی شوند.

واژه‌های کلیدی: احساس امنیت، دبیران، هویت اجتماعی، مشهد.

مقدمه

امنیت برای هر جامعه‌ای از نیازهای اساسی به حساب می‌آید. این پدیده از منظر علوم انسانی و اجتماعی مورد بررسی صاحب‌نظران و پژوهشگران قرار گرفته است. مفهوم "احساس امنیت"^۱ از خود مفهوم امنیت مهم‌تر است؛ زیرا این مفهوم یک محصول اجتماعی است که نهادهای اجتماعی و ارکان جامعه؛ از جمله مردم، حاکمیت و پلیس در تولید، تقویت و ارتقای آن نقش کلیدی دارند؛ ولی خود فرد و ویژگی‌های اجتماعی و شخصیتی او هم در ایجاد این احساس سهیم هستند (شایگان و رستمی، ۱۳۹۰: ۱۵۳). با توجه به این مطلب، احساس امنیت فراتر از ادبیات نظری امنیت، به‌عنوان موضوعی قلمداد می‌شود که در فضای اجتماعی جامعه با منطق خاص، تولید، حفظ و بازتولید می‌شود و بر این مبنا برای خود استقلال موضوعیت پیدا کرده است (بیات، ۱۳۸۸: ۹). مطالعات احساس امنیت در قرن بیستم، متأثر از مسائل مختلف اجتماعی و روانی بوده است. بخشی از این مطالعات تجربی در ارتباط با موضوع هویت اجتماعی^۲ بوده است. بر این اساس در یک تعریف ساده، هویت اجتماعی وجود نوعی احساس تعلق است که به‌صورت یک "ما"ی جمعی در بین اعضای جامعه شکل می‌گیرد (جنکیز، ۱۳۹۴: ۲۷). این هویت فعالیت فرد در جامعه را بسترسازی می‌کند.

هویت اجتماعی یک دستاورد تعاملی قلمداد می‌شود که به‌طور پیوسته از طریق تبادل زبانی و عمل اجتماعی، مورد مذاکره قرار می‌گیرد. در چارچوب این رویکرد، شیوه‌هایی مورد توجه قرار می‌گیرند که بر اساس آن عاملان و حاملان جامعه‌پذیری، داده‌ها و دانسته‌های شناختی، عاطفی و رفتاری افراد را سازمان می‌بخشند؛ دانسته‌ها و داده‌هایی که افراد برای شکل‌دهی به یک خود

---

1. Sense of Security
2. Social Identity

اجتماعی به کار می‌گیرند (شیانی و احمدپور، ۱۳۹۶: ۲۵۹). از این منظر، هویت اجتماعی در بستر تعاملات اجتماعی، روابط اجتماعی و مشارکت اعضای جامعه، برای هرگونه فعالیت جمعی؛ از جمله احساس امنیت شکل می‌گیرد.

تأمین امنیت و احساس آن در هر بُعد و زمینه‌ای، نه تنها برای فرد ضرورت دارد؛ بلکه برای حفظ هویت اجتماعی نیز از اهمیت شایانی برخوردار است. بر این اساس هویت اجتماعی ناشی از فرایند ارتباط و تعامل با دیگری در قالب جامعه‌پذیری شکل می‌گیرد و در ارتباط با دیگری می‌تواند احساس امنیت را به وجود آورد (سلگی، ۱۳۹۹: ۱۰۴). به عبارت دیگر هویت اجتماعی بر شباهت‌ها تأکید می‌کند و احساس امنیت به‌عنوان یک مفهوم موضوعی شباهت جمعی برای اعضای جامعه ناشی از ارتباط و تعامل پویایی که با هم دارند را ایجاد می‌کند.

در گذشته‌های نه‌چندان دور، هویت اجتماعی به‌عنوان مسئله مهمی به شکل امروزی مطرح نبوده است؛ زیرا زندگی افراد در مسیرهای تعیین شده که توسط اعتقادات و ارزش‌های سنتی هدایت می‌شد، حرکت می‌کرد؛ اما کاهش منابع هویت‌ساز سنتی، مثل الگوهای خانوادگی و ارزش‌های مذهبی از یک‌سو و رشد روزافزون و سریع الگوهای هویت‌ساز جدید مثل رسانه‌ها، تکنولوژی و به‌طور کلی، فرایند نوسازی و توسعه، هویت افراد از خردترین تا کلان‌ترین سطح آن دچار تغییر و دگرگونی شده است (ربانی خوراسگانی، ربانی خوراسگانی و حسنی، ۱۳۸۸: ۶۷) جی‌دان^۱ (۱۳۸۵: ۱۱۳) معتقد است «اهمیت و رواج فزاینده سازه هویت و مضامین مربوط به آن در دوره معاصر، ناشی از واقعیتی است که دوران گذار - حرکت از جامعه سنتی به مدرن - نامیده می‌شود؛ دوره‌ای که تغییرات شدید هویتی را موجب شده است». بر این اساس، در بین ابعاد هویت، بی‌شک عام‌ترین سطح آن؛ یعنی هویت اجتماعی، جایگاه ویژه‌ای دارد و استحکام و استقرار آن می‌تواند افراد را در برابر تغییرات سریع جهان امروز تا حد زیادی حفظ کند.

هویت اجتماعی علاوه بر ایجاد همبستگی اجتماعی، مسیر و اهداف جامعه؛ از جمله تقویت نظم و امنیت را فراهم می‌کند. دولت‌ها با تکیه بر هویت اجتماعی، امنیت و احساس آن را به‌عنوان یک نظم ارزشی از طریق آموزش، تبلیغات و سایر ابزارهای جامعه‌پذیری به افراد القا می‌کنند (رستگار و ربانی خوراسگانی، ۱۳۹۲: ۲). در این بین هویت اجتماعی به‌عنوان متغیری محوری

در تعریف نظم، امنیت، ارزش‌ها و هنجارهای جمعی یک جامعه به‌عنوان نرم‌افزاری اجتماعی، از اهمیت برخوردار است.

براین مبنا یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر نظم، امنیت و انسجام جامعه، داشتن احساس تعلق ما و تعهد بالا به ارزش‌ها و میراث فرهنگی است؛ از این‌رو همه دولت‌ها در پی شناساندن فرهنگ به مردمان سرزمین خود هستند تا از این طریق، یکپارچگی در سطح ملی را به‌وجود آورند. اگر ملت را افرادی بدانیم که در یک قلمرو سیاسی و سرزمینی خاص زندگی می‌کنند، آنگاه هویت اجتماعی (ملی) شامل احساس تعلق به عناصر اجتماعی و فرهنگی؛ از جمله امنیت، نظم، نمادها، ارزش‌ها، تاریخ و میراث سرزمینی است. این حسی است که دارا بودن آن، ملت‌ها را از یکدیگر متمایز می‌کند و موجب تفکیک یک ملت از سایر ملل می‌شود (جنکیز، ۱۳۹۴: ۱۵۵). به‌عبارت دیگر هویت اجتماعی در جامعه با جای‌دادن مباحث حساسی، چون نظم، فرهنگ، ارزش‌های سیاسی- اجتماعی، هنجارهای زندگی، وفاق اجتماعی و آموزه‌های ملیت و ... در دکترین امنیت ملی هر جامعه‌ای، تأثیری عمیق و گسترده بر امنیت آن جامعه دارد (مک سویینی، ۱۳۹۰: ۲۶). با توجه به وضعیت جامعه ما در عصر حاضر و مسائل متعددی که در رابطه با جامعه در سطح داخلی و خارجی مطرح است، تحلیل وضعیت هویت اجتماعی به‌عنوان عامل ایجاد وفاق در جامعه، به تقویت بنیان‌های "مای جمعی" می‌پردازد.

لذا نظر به اینکه احساس امنیت تولید جمعی ناشی از احساس تعلق به ما بودن تعریف می‌شود، وجود این تعلق به "ما" یکی از ویژگی‌های مؤثر بر احساس امنیت است؛ پس در مطالعات جدید امنیت، توجه به هویت اجتماعی در تعریف امنیت و احساس آن، از موقعیت بارزی برخوردار شده است و گفته می‌شود که اگر بخش نرم‌افزاری جامعه (هویت اجتماعی) با تهدید و خطر مواجه شود، امنیت اجتماعی با ایجاد حریم برای جامعه، از هویت جامعه پاسداری می‌کند (بیات، ۱۳۸۸: ۱۳۶)؛ بنابراین هر قدر هویت اجتماعی بیشتر شود، باعث می‌شود که افراد بیشتر درکنش‌های اجتماعی دخیل باشند و جرأت مقابله با جرائم را پیدا کنند و با درک این توانمندی در خود، احساس امنیت بیشتری نمایند. درنهایت با ارتقای ابعاد هویت اجتماعی، می‌توان اندوخته‌های اجتماعی و جسارت آنان را در مقابله با رویدادهای مختلف زندگی، از جمله احساس امنیت تقویت کرد.

نظر به اینکه دبیران و معلمان جامعه ما به‌عنوان یک گروه صنفی نقش بارزی در تربیت احساس تعلق به مای جمعی جامعه را دارند و به‌صورت غیرمستقیم به شکل‌گیری و تقویت احساس امنیت دانش‌آموزان کمک می‌کنند، در این تحقیق سعی شده است در سطح دبیران مقطع متوسطه دوم، فرایند تعلق به هویت جمعی و ابعاد آن در ارتباط با احساس امنیتی که در جامعه به دست آورده‌اند، مورد بررسی قرار گیرد؛ پس در نوشتار حاضر در پی پاسخ به این پرسش خواهیم بود که هویت اجتماعی و ابعاد آن تا چه میزان می‌تواند احساس امنیت دبیران را پیش‌بینی کند؟

بررسی پیشینه

پژوهش‌های داخلی که تاکنون در ارتباط با موضوع مورد مطالعه، انجام شده و به موضوع ما نزدیک بوده‌اند، مورد توصیف و تشریح قرار خواهد گرفت؛ ضمناً چون موضوع کاملاً به ساختار جامعه هویت ایرانی و بحث امنیت داخلی می‌پردازد که ممکن است این دو متغیر برای دیگر جوامع معنا و نتایج متفاوت و متمایزی داشته باشد؛ پس با توجه به هدف نوشتاری و پژوهش انجام شده در میدان، فقط اکتفا به یافته‌های داخلی شده است که تقریباً ابعاد هر یک از متغیرها با تحقیقات انجام شده هم‌سو و هم‌جهت بوده است. در همین ارتباط کیانی و ترکان (۱۳۹۹) در مقاله «هویت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دختر دانشگاه‌های دولتی شهر بابل» بیان کرده‌اند که ۷۸/۵٪ از دانشجویان دختر دارای هویت اجتماعی بالا بوده‌اند. بین هویت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دختر رابطه معنی‌دار آماری وجود ندارد. بر اساس نتایج رگرسیون خطی بین متغیرهای سن و مقطع تحصیلی با احساس امنیت اجتماعی، رابطه معنی‌داری وجود دارد. با توجه به نتایج آنالیز واریانس چندگانه، همچنین بین پایگاه اقتصادی اجتماعی و امنیت اجتماعی، رابطه معنی‌دار است. در پژوهش کاکاوند، نوری و ناصری (۱۳۹۸)، با عنوان «تبیین رابطه بین هویت ملی و احساس امنیت اجتماعی در شهر کرمانشاه» این نتایج حاصل شده است که بین گرایش به هویت ملی ($r=0/35$) و ابعاد آن؛ یعنی هویت سیاسی ($r=0/40$)، هویت سرزمینی ($r=0/30$)، هویت فرهنگی ($r=0/36$)، هویت تاریخی ($r=0/26$) و هویت دینی ($r=0/38$)، با میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین نتایج حاصل از مدل معادله ساختاری نیز نشان می‌دهد که گرایش به هویت ملی، بر احساس امنیت اجتماعی تأثیر متوسط داشته است

(۰/۴۵) و متغیر هویت ملی در مجموع، (۰/۲۱) از واریانس متغیر احساس امنیت اجتماعی را تبیین می‌کند. حمیدی‌پور و رجبی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی بر اساس هویت اجتماعی، هوش فرهنگی و معنویت» بیان کرده‌اند که بین احساس امنیت اجتماعی با درجه معنوی، نگرش معنوی و توانایی معنوی، رابطه معناداری وجود دارد. بین احساس امنیت اجتماعی و هویت اجتماعی نیز رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که متغیر هویت اجتماعی در پیش‌بینی متغیر امنیت اجتماعی بیشترین اهمیت را دارد. هویت اجتماعی احساس تعلق و همبستگی به جامعه و مؤلفه‌ای مهم در پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی است. هر عامل و پدیده‌ای که در احساس تعلق و همبستگی اعضای هر گروه اختلال ایجاد کند، در واقع، هویت آن گروه را به مخاطره می‌اندازد و تهدیدی برای امنیت اجتماعی قلمداد می‌شود. رجبلو، کمالی و رازکردانی شراهی (۱۳۹۴)، در تحقیقی با عنوان «بررسی رابطه هویت ملی و احساس امنیت اجتماعی در میان شهروندان بالاتر از ۱۸ سال شهر تهران»، بیان کرده‌اند که تحکیم هویت ملی در شهروندان می‌تواند باعث افزایش احساس امنیت اجتماعی شود. جنسیت، وضع تأهل و پایگاه اجتماعی-اقتصادی شهروندان نیز از دیگر متغیرهایی است که بر اساس نتایج این پژوهش، بر میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان، مؤثر است. نادری و قاسمی پیربلوطی (۱۳۹۳)، در پژوهشی با عنوان «رابطه بین هویت اجتماعی و احساس امنیت دانش‌آموزان ۱۵ الی ۱۹ ساله شهرکرد» به این نتایج رسیده‌اند که ضریب همبستگی ساده و چندگانه نشان می‌دهد که بین متغیر هویت اجتماعی و احساس امنیت رابطه معنادار وجود دارد. هویت اجتماعی در مرحله اول و هویت اجتماعی در مرحله دوم بیشترین تأثیر را در احساس امنیت دارد. اجتماع و نهادهای اجتماعی نقش مهمی در شکل‌گیری هویت اجتماعی جوانان دارند و احساس امنیت آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهند و منجر به سلامت روانی و اجتماعی افراد می‌شوند. مستوفی (۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی رابطه هویت اجتماعی با احساس امنیت در زنان شهر تهران» به این نتیجه رسیده است که عدم احساس امنیت در زنان از بُعد جانی است. بالاترین میزان ارتباط زنان پاسخگو، با اقوام درجه اول بیشتر از دیگر موارد بوده است. از آنجاکه شناخت استعدادها و قابلیت‌های فردی موجب بالارفتن میزان اعتماد به نفس می‌شود، بهره‌مند شدن بیشتر زنان از تحصیلات دانشگاهی، به‌ویژه در شهرهای بزرگ باعث دگرگونی هویت در زنان و رشد بیش از پیش هویت اجتماعی آنان شده است؛ بنابراین

وجود همبستگی ۲۴٪ و رابطه معنادار بین هویت اجتماعی و احساس امنیت است. رستگار و ربانی خوراسگانی، (۱۳۹۲) در تحقیقی با عنوان «تحلیلی بر وضعیت هویت ملی و ابعاد شش‌گانه آن در بین شهروندان شهر اصفهان» به این نتایج دست‌یافته‌اند که میانگین هویت ملی پاسخگویان در حد متوسط و تعلق افراد به ابعاد فرهنگی، زبانی و سرزمینی هویت ملی از ابعاد سیاسی، اجتماعی و دینی، قوی‌تر بوده است. همچنین، بین احساس نابرابری، فردگرایی، سرمایه فرهنگی و مصرف رسانه‌ای با هویت ملی رابطه منفی و معناداری وجود دارد. درنهایت، نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل تحقیق ۳۱٪ از واریانس متغیر وابسته را تبیین می‌کنند. نیازی و فرشادفر (۱۳۹۱) در «رابطه بین هویت اجتماعی و احساس امنیت زنان (مطالعه موردی زنان مناطق شمال (۱ و ۲) و جنوب (۱۹ و ۲۰) شهر تهران در سال ۱۳۸۹»، به این یافته‌ها دست پیدا کرده‌اند که رابطه معناداری بین دو متغیر هویت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در بین زنان مناطق شمال تهران وجود نداشته است؛ لیکن در بین زنان مناطق جنوب تهران، همبستگی بین دو متغیر فوق مشاهده شده است. معنی‌داری رابطه دو متغیر فوق از طریق ضریب همبستگی پیرسون مورد بررسی قرار گرفته و با توجه به نتایج آزمون ($I=0/335$) در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید شده است. شایگان و رستمی (۱۳۹۰)، در مقاله‌ای با عنوان «هویت اجتماعی و احساس امنیت (مطالعه موردی زنان تهران)»، عنوان کرده‌اند که ۵۲٪ نمونه‌های مورد بررسی، احساس امنیت زیاد دارند، ۳۴/۳٪ در حد متوسط و ۱۳/۷٪ احساس امنیت اجتماعی کمی دارند. احساس امنیت جانی بیش از مالی و حیثیتی است. آزمون فرضیه‌ها هم نشان داد افرادی که از هویت اجتماعی قوی‌تر، ارتباط اجتماعی بیشتر، هویت فردی بالاتر، اعتمادبه‌نفس بیشتر و تعلقات مذهبی بالاتری برخوردارند، احساس امنیت اجتماعی بالاتری هم دارند. در این پژوهش رابطه اعتماد بنیادین و احساس امنیت تأیید نشد. نویدنیا (۱۳۸۵) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل رابطه امنیت اجتماعی و هویت ایرانی»، مفهوم امنیت اجتماعی را با بررسی میزان برخورداری خانواده‌ها از امنیت اجتماعی، نحوه مراودات آنان با گروه‌های هویتی بررسی می‌کند و امنیت فکری، شغلی و اخلاقی را به‌عنوان ابعادی از امنیت اجتماعی برآورد می‌نماید و نوع مراودات خانوادگی با گروه‌های هویتی قومی مختلف را به‌حسب تفاوت ابعاد امنیت اجتماعی مقایسه می‌کند. یافته‌ها نشان می‌دهد که برخورداری از امنیت اجتماعی با پذیرش هویت‌های گوناگون و قبول مرادده و تعامل با آن‌ها، رابطه

معناداری دارد. همچنین سطح برخورداری از امنیت فکری، شغلی و اخلاقی تأثیر زیادی بر امنیت اجتماعی به‌عنوان شاخص ترکیبی از سطوح گوناگون امنیت در اجتماع را نشان می‌دهد.

نتایج تحقیقات انجام‌شده چه به‌صورت مستقیم و چه غیرمستقیم در راستای موضوع مورد‌بحث قرار گرفته است. درمجموع یافته‌های ادبیات تجربی حاکی از آن است که رابطه مستقیمی بین هویت اجتماعی با احساس امنیت، بویژه در بین زنان و دانشجویان دختر وجود داشته است و نیز برای آنان بسیار حائز اهمیت بوده است. علاوه بر این هویت‌های قومی هم به‌عنوان بُعدی مهم در بحث هویت اجتماعی در ارتباط معنادار با مبحث امنیت و یا احساس امنیت برای پاسخگویان مؤثر بوده است. همچنین در این سطح از پژوهش‌ها هویت خانوادگی هم با پدیده امنیت ارتباط معناداری داشته است و هویت ملی هم با تنوع گویه‌هایی که داشته و بخشی از هویت اجتماعی محسوب شده، در پژوهش‌های انجام‌شده با احساس امنیت رابطه‌ای معنادار داشته است.

درنهایت با توجه به پیشینه تحقیق باید بیان کرد تحقیقات پیرامون رابطه هویت اجتماعی و احساس امنیت دبیران در سال‌های اخیر کمتر مورد مطالعه قرار گرفته است و در این نوشتار رابطه‌ای که بتواند نقش بین هویت اجتماعی و ابعاد آن با احساس امنیت را مورد ارزیابی قرار دهد، مورد بررسی، تحلیل و تفسیر قرار می‌گیرد. بدین منظور باید اشاره کرد که در سطح روشی این پژوهش، متغیر هویت اجتماعی به‌عنوان متغیر پیش‌بین و احساس امنیت به‌عنوان متغیر وابسته مورد سنجش قرار می‌گیرد. همچنین در سطح شهر مشهد به‌صورت مجزا ابعاد مختلف هویت اجتماعی و یا بحث احساس امنیت و ابعاد آن در بین صنف دبیران کمتر ارزیابی شده است و دبیران به‌عنوان بخشی از کارگزاران نهاد اجتماعی آموزش و پرورش سهم مهمی در شکل‌گیری هویت اجتماعی جامعه دارند؛ پس در ارتباط با احساس امنیت، این گروه اجتماعی باید بیشتر مورد توجه قرار گیرند. این قشر از جامعه با توجه به تجربیات و دانش‌های اندوخته‌ای که داشته‌اند، هویت اجتماعی‌شان در ابعاد گوناگون (ملی- تاریخی، انقلابی- سیاسی، دینی، شهری- محله‌ای و خانوادگی) شکل گرفته است و می‌تواند در ارتباط با احساس امنیت (جانی، مالی، فکری، جمعی و اخلاقی) پیوند معنادار داشته باشد؛ پس در این پژوهش سعی می‌شود چنین رابطه‌ای مورد بحث و تفسیر قرار گیرد.

چارچوب نظری

هویت اجتماعی

گیدنز^۱ (۱۳۸۸: ۴۷) ضمن قبول تفاوت‌های جدی در نهادهای اجتماعی سنتی و مدرن، از واژه مخاطره استفاده کرده است. وی معتقد است «واژه مخاطره که جای مفهوم بخت یا سرنوشت دوره سنتی را گرفته است، به معنای پیامدهای پیش‌بینی نشده فعالیت‌های انسان‌ها بوده و مربوط به چشم‌داشت‌هایی است که می‌توانند برآورده نشده باشند و موجب دلسردی در افراد شوند. در این دوره هویت اجتماعی در پرتو مفاهیم اطمینان، امنیت، اعتماد و مخاطره از خصلتی بازاندیشانه برخوردار می‌شود»؛ به عبارت دیگر گیدنز ادعا می‌کند که رفتار انسان همیشه در معرض یک انگیزه پر قدرت ناخودآگاه، یعنی نیاز به تأمین امنیت وجودی است. امنیت وجودی وضعیت ذهنی و راحت و مناسبی است که در آن فرد به فعالیت‌های بدیهی، در محیطی آشنا و به همراه افراد دیگری مشغول است که تهدیدی برای او به وجود نمی‌آورند (کوهن، ۱۳۸۳: ۴۲۳).

در همین ارتباط گیدنز (۱۳۸۸: ۵۶) تشخص را همان مفهوم خود که طرفداران مکتب کنش متقابل نمادی برداشت می‌کنند می‌داند. به تعبیر «وی تشخص همان مفهوم خود است که شخص آن را به عنوان بازتابی از زندگی‌نامه‌اش می‌پذیرد. تشخص، تداوم فرد در زمان و مکان است». از منظر او هرچه جوامع به سمت تجدد و توسعه‌یافتگی می‌روند و اجتماعات انسانی بزرگ‌تر و با روابط پیچیده‌تر حرکت می‌کنند و نظام‌های مجرد در آن‌ها شکل می‌گیرند، خود و هویت افراد محدودتر می‌شود؛ چراکه مکانیزم‌های حفاظتی افراد ضعیف‌تر می‌شود (همان: ۵۸). می‌توان گفت تجدد، چهارچوب حفاظتی جوامع کوچک سنتی را از جا کنده و آن‌ها را با سازمان‌هایی بزرگ‌تر و غیرشخصی‌تر جانشین کرده است؛ بنابراین در دنیای تجدد، هویت شخصی و اجتماعی، به طرز متباین با ارتباطات شخصی - اجتماعی جوامع سنتی‌تر مسئله‌زا می‌شود.

گیدنز (۱۳۷۸: ۸۷) معتقد است «در جوامع سنتی فرد معمولاً به شکلی منفعلانه هویت می‌یافت. این انفعال تا حدود زیادی از محدود و اندک بودن منابع هویت‌ساز ناشی می‌شد. در این جوامع عرصه‌های هویت‌ساز چنان توسط نیروهایی مانند سنت، طبیعت، نهادهای دینی و سیاسی و ... اشغال شده بود که فرد نمی‌توانست از حداقل خودمختاری و آزادی عمل برخوردار باشد. این

نیروها هویت و نظام معنایی معینی برای فرد تعریف و عرضه می‌کردند که پذیرش آن از سوی کنش‌گر اجتماعی، تقریباً گریزناپذیر بود؛ ولی فرایند مدرنیته با فضا مند کردن زندگی اجتماعی، زمینه‌هایی فرد از دایره تنگ نهادها و عوامل سنتی هویت‌سازی را فراهم آورد». با توسعه تجدد و فرایند جهانی‌شدن، در همه جوامع تدریجاً منابع سنتی هویت‌ساز رو به اضمحلال می‌روند و عوامل سازنده هویت اجتماعی غیرسنتی به ظهور می‌کنند. در این حالت کنشگران، به‌دوراز تسلط نهادهای تعیین‌گر ساختاری؛ چون سنت‌ها، مذاهب و عرف‌های رایج در یک فضای اجتماعی تحول‌یافته، دست به تعریف مجدد موقعیت و هویت اجتماعی خویش‌تن در جامعه می‌زنند. تجدد تغییرات ریشه‌ای در کیفیت زندگی روزمره پدید می‌آورد و بر خصوصی‌ترین وجوه تجربیات افراد تأثیر می‌گذارد. با این وصف تغییرات حاصل از نهادهای امروزی، به‌طور مستقیم با زندگی فردی و با "خود" افراد درمی‌آمیزند. در جامعه مدرن هویت شخصی و اجتماعی چیزی نیست که در نتیجه تداوم کنش‌های اجتماعی فرد به او تفویض شده باشد؛ بلکه نتیجه چیزی است که فرد باید آن را به‌طور مداوم و روزمره ایجاد کند و در فعالیت‌های بازتابی خویش‌مورد حفاظت و پشتیبانی قرار دهد؛ بنابراین برکنده‌شدن ریشه‌های هویت اجتماعی از موقعیت‌های ساختاری، بخشی از دگرگونی‌های کلی‌تر فرهنگی است که به تعبیر کلی، آن را فرایند مدرنیته یا مدرن‌شدن نامیده‌اند (همان: ۹۵).

درنهایت بر اساس نظر‌گیدنز هویت منبع معنا برای کنشگران است و در ارتباط متقابل با دیگران است که هویت خود را شکل می‌دهد و در جریان زندگی آن را پیوسته تغییر می‌دهد و جرح و تعدیل می‌کند و این هویت، ثابت نیست؛ بلکه دائم سیال است و همواره در حال ایجادشدن و تغییر است. گستره ارتباطات اجتماعی به جهت اهمیتی که در فرایند تعاملات اجتماعی و شکل‌گیری هویت فردی دارد، موجب تداوم کنش‌های انسانی می‌شود. در همین ارتباط جنکیز (۱۳۹۴: ۴۴) به این اشاره می‌کند که «هویت، شرط ضروری برای حیات اجتماعی، از جمله امنیت است. عکس آن نیز صادق است. بخشی از هویت فرد در خویش‌تنی به‌طور کامل در اجتماع ساخته می‌شود؛ و گاه این هویت ضررت دارد که با میزان فراوانی از انتزاع به‌طور اجتماعی ترکیب شود؛ بنابراین هویت، امر جمعی و فردی است که در یک قاب جای می‌گیرد»؛ بنابراین انسان با احساس فقدان هویت و یا احساس داشتن هویت قوی، از یک احساس فقدان امنیت و یا داشتن احساس امنیت بیشتر بهره می‌برد.

احساس امنیت

با نگاهی به زندگی شهروندان جامعه می‌توان دریافت که امنیت و احساس آن در رضایتمندی و مطلوبیت زندگی افراد نقش مهمی دارد. در این سطح از مطالعات نظری، احساس امنیت با رفاه ذهنی^۱ و اطمینان خاطر^۲ همراه است و به شرایطی اشاره می‌کند که سیستم حفاظتی جامعه در مقابل جرائم و رفتارهای آنومیک از شرایط مؤثر و کارآمدی در زمینه‌های پیشگیری از آن و مقابله مؤثر با آن برخوردار است (هزارجریبی، ۱۳۹۰: ۱۳۱). براین اساس احساس امنیت نوعی ذهنیت و جهت‌گیری روانی مثبت (رضایت‌بخش، قانع‌کننده و آرام‌بخش) شهروندان نسبت به عدم تأثیرگذاری حضور و بروز رویدادها و وقایع ضدامنیتی (تهدیدات) در شرایط فعلی و آتی است (حاجیان، ۱۳۸۴: ۲۸)؛ به عبارت دیگر نوعی فقدان هراس از اینکه ارزش‌های انسانی مورد حمله قرار گیرند یا به مخاطره افتند، است و به نبود هراس و بیم نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع، اطمینان و آرامش خاطر، ایمنی، آرامش قلب و خاطر جمع‌بودن اشاره دارد (نوروزی و فولادی سپهر، ۱۳۸۸: ۱۴۹). درنهایت احساس امنیت با تلفیقی از ابعاد ذهنی، فردی و روانی نسبت به مسائل و موضوعاتی که در زندگی وجود دارد، حاصل می‌شود.

از منظر گیدنز (۱۳۸۸: ۱۱۲) «امنیت وجودی یکی از صور مهم احساس امنیت در معنای وسیع آن است. این اصطلاح به اطمینانی برمی‌گردد که بیشتر انسان‌ها به تداوم شخصیت هویت خود و دوام محیط‌های اجتماعی و مادی کنش در اطراف خود دارند. به نظر وی امنیت وجودی با هستی در جهان سروکار دارد؛ اما این امنیت نه پدیده‌ای شناختی، بلکه پدیده‌ای عاطفی و ذهنی است که در ناخودآگاه ریشه دارد. سرچشمه‌های چنین امنیتی را باید در برخی تجربه‌های دوران کودکی پیدا کرد»؛ به عبارت دیگر امنیت و احساس آن را می‌توان موقعیتی خواند که در آن، یک‌رشته از خطرهای خاص، به حداقل رسانده می‌شوند و یا با آن‌ها مقابله می‌شود. تجربه امنیت به تعادل اعتماد و مخاطره بستگی دارد (یاری و هزارجریبی، ۱۳۹۱: ۴۲). به معنای دیگر، احساس اطمینان‌پذیری اشخاص و چیزها برای احساس امنیت وجودی نیز اهمیت بنیادی دارد. برای همین است که این دو احساس از جهت روان‌شناختی پیوند نزدیکی با هم دارند (وثوقی و آرام،

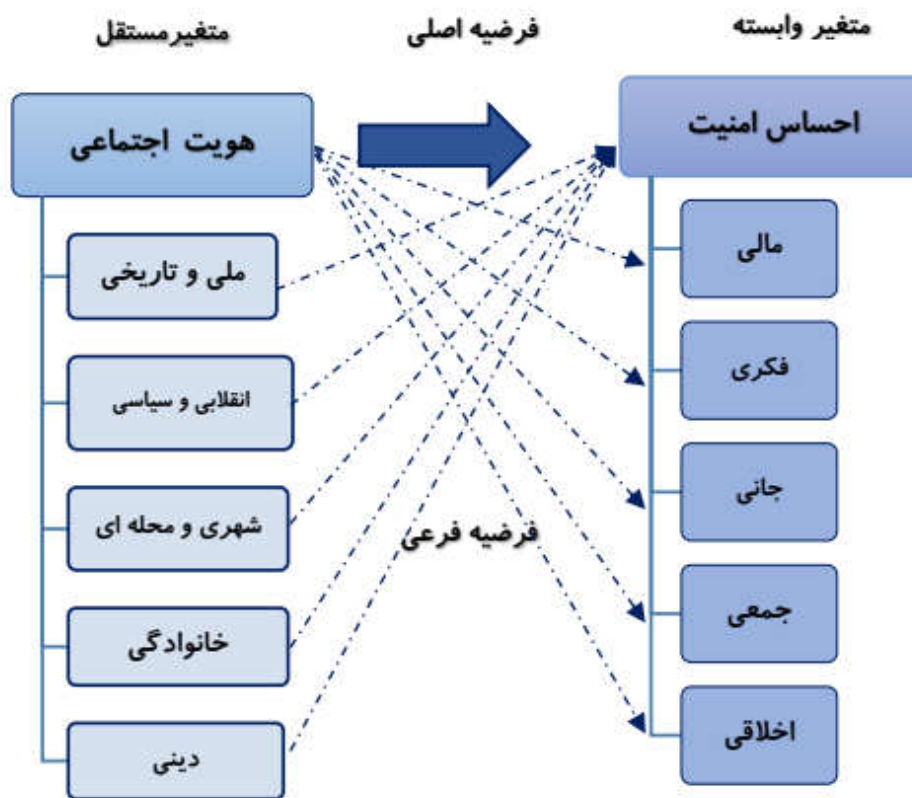
---

1. Subjective Welfare
2. Peace of Mind

۱۳۸۸: ۱۴۳). گیدنز بر این اصل تأکید دارد که در دنیای جدید شرایطی پدید آمده است که اطمینان‌بخش نیستند و بر وجود امنیت و احساس آن دلالت ندارند؛ بنابراین اعتماد و اطمینانی که از ایمان سرچشمه می‌گیرد و پیوند میان ایمان و اطمینان است، شرط تحقق امنیت و احساس آن خواهد بود و در غیر این صورت نتیجه‌اش اضطراب وجودی دائمی است (ذاکری ماهانه، افشانی و عسگری ندوشن، ۱۳۹۱: ۹۰)؛ به عبارت دیگر نقطه مقابل اطمینان به عمیق‌ترین معنای آن، حالتی ذهنی است که خلاصه‌اش همان نگرانی یا هراس وجودی است. مباحثی چون روابط اجتماعی، خطرکردن و مخاطره، اضطراب وجودی و ... متغیرهایی هستند که احساس امنیت را با تبیین آن‌ها می‌توان توضیح داد (گیدنز، ۱۳۷۸: ۴۵). درنهایت احساس امنیت حاصل اطمینان به تعاریفی از زندگی است که هویت و هستی انسان بر اساس آن سامان می‌گیرد و بر پایه اطمینان بنیادی در نهاد خانواده شکل می‌گیرد و سپس به دیگران و جامعه تسری پیدا می‌کند. بر این اساس گیدنز بیان می‌کند که احساس امنیت در نگرش افراد از ویژگی‌هایی چون: ۱. ذهنی بودن برخوردار است و مهم‌تر از عینی بودن است، ۲. قابلیت تعریف بر اساس بودن نبود خطر، ۳. فرایندی است که در طول زمان در جریان است و بر اساس خطر تغییرپذیری، هر لحظه متفاوت است و ۴. این پدیده ضمن اطمینان به شناخت، بُعد هستی‌شناختی فرد را سروسامان می‌دهد و پایه و بنیان وجود آدمی را درمی‌نوردد (صالحی امیری و افشاری نادری، ۱۳۹۰: ۵۵).

درنهایت باید به این اشاره کرد که هویت اجتماعی با توجه به ابعادی که در خود شکل داده است، می‌تواند با احساس امنیت مرتبط باشد. در جامعه‌ای که امنیت و احساس آن از سوی اعضای جامعه مورد پذیرش و ارتقا قرار می‌گیرد، می‌تواند ناشی از زمانی باشد که ابعاد هویت نظام اجتماعی حاکم بر جامعه مورد تثبیت قرار گرفته است. در جامعه‌ای که هویت با الگوهای کنشی و رفتارهای ملی، تاریخی، خانوادگی، سیاسی، دینی، شهری و محله‌ای عجین شده باشد و به‌عنوان ارزش‌های نمادین و آداب‌ورسوم در فرهنگ جامعه رواج یافته باشد، از سوی نظام اجتماعی مورد تقویت و تأکید قرار می‌گیرد. چنین ارتقایی می‌تواند به افزایش احساس امنیت و ابعاد آن منتهی شود؛ درحالی که وجود بحران هویت در یک جامعه می‌تواند به ضعف احساس امنیت منتهی گردد. بر این اساس هویت و ابعاد آن بر ارتقا یا کاهش احساس امنیت تقدم دارد؛ به این معنا که شکل‌گیری هویت و ابعاد آن می‌تواند در استقرار، تثبیت و تولید امنیت و احساس آن امری

اجتناب‌ناپذیر باشد و در نتیجه شکل‌گیری هویت در ابعاد مختلف آن، رسالت اعضای جامعه این خواهد بود که به تأمین امنیت و ارتقا احساس آن بپردازند و با پاسداری و حفاظت از ابعاد هویت اجتماعی در بستر نهادهای مختلف جامعه؛ از جمله خانواده، آموزش و پرورش و ... سعی کنند که جلوی بحران هویت و فقدان احساس امنیت را بگیرند. بر این اساس شناسایی نگرش‌های دبیران در نهاد تعلیم و تربیت و تحلیل یافته‌های این قشر اجتماعی در ارتباط با مفاهیم هویت اجتماعی و احساس امنیت می‌تواند در شکل‌گیری و تقویت مفاهیم مورد مطالعه برای نوجوانانی که در معرض تثبیت هویتی قرار دارند، مؤثر باشد و کنش‌های متقابل این قشر فرهیخته با دانش‌آموزان در جلوگیری از بحران هویت و کمرنگ‌شدن احساس امنیت برای جامعه حال حاضر ما مهم تلقی گردد. لذا مدل مفهومی شکل ۱، به رابطه تحلیلی مفاهیم مورد بحث در این نوشتار می‌پردازد.

شکل (۱) مدل مفهومی رابطه هویت اجتماعی با احساس امنیت

با توجه به آنچه در مباحث نظری و تدوین مدل بیان شد فرضیه‌های این پژوهش این‌گونه بیان

می‌شود:

فرضیه‌های تحقیق

- بین هویت اجتماعی دبیران با احساس امنیت آنان رابطه معناداری وجود دارد.
- بین بُعد هویت ملی و تاریخی دبیران با احساس امنیت آنان رابطه معناداری وجود دارد.
- بین بُعد هویت انقلابی و سیاسی دبیران با احساس امنیت آنان رابطه معناداری وجود دارد.
- بین بُعد هویت شهری و محله‌ای دبیران با احساس امنیت آنان رابطه معناداری وجود دارد.
- بین بُعد هویت خانوادگی دبیران با احساس امنیت آنان رابطه معناداری وجود دارد.
- بین بُعد هویت دینی دبیران با احساس امنیت آنان رابطه معناداری وجود دارد.
- بین بُعد هویت جمعی با ابعاد احساس امنیت دبیران رابطه معناداری وجود دارد.
- بین متغیرهای زمینه‌ای (جنسیت، سن، تحصیلات و تأهل) با هویت اجتماعی و احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.

روش‌شناسی تحقیق

الگوی بررسی

در این پژوهش، از روش تحقیق کمی، راهبرد پیمایش (از نوع توصیف و همبستگی) و ابزار پرسشنامه محقق‌ساخته برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. هدف این پژوهش کاربردی، مقطعی و تبیینی بوده است. ضمناً در این پژوهش واحد مشاهده و تحلیل، دبیران نواحی هفت‌گانه مدیریت آموزش و پرورش شهر مشهد بوده است. حجم جامعه مورد مطالعه بر اساس آخرین آمار سرشماری سال ۱۳۹۸، برابر ۲۵۲۶۴ نفر بوده است. بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه برابر با ۳۷۴ نفر به دست آمده که مبتنی بر شیوه نمونه‌گیری چندمرحله‌ای تصادفی و بر اساس طیف لیکرت مبتنی بر بازه دامنه (۱ تا ۵) (خیلی کم تا خیلی زیاد) است و بر اساس پرسشنامه محقق‌ساخته اطلاعات جمع‌آوری شده^۱ و از روش‌های آمار توصیفی و استنباطی برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها و نرم‌افزار spss استفاده شده است.

---

۱. بر اساس طیف لیکرت سؤالات پرسشنامه بر مبنای تبدیل مقیاس رتبه‌ای به شبه‌فاصله‌ای در این تحقیق تلاش شده که متغیرها و ابعاد طیف مذکور، در سطح فاصله‌ای مورد سنجش قرار گیرند.

تعریف مفاهیم

برای متغیرهای مورد سنجش و شاخص‌های آن، جدول ۱، به‌اجمال به تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها و شاخص‌های اصلی این پژوهش می‌پردازد.

جدول (۱) تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

متغیر	بُعد	تعریف مفهومی	تعریف عملیاتی	گویه
احساس امنیت	مالی	منظور از امنیت مالی این است که دارایی و اموال افراد تا چه حد در امنیت است و این دارایی‌ها مورد تهدید قرار نمی‌گیرند (صمدی بگه‌جان، ۱۳۸۴: ۷۳).	احساس نگرانی نسبت به معیشت مالی شغل و سرمایه‌گذاری اقتصادی و ...	شما چقدر نگران از دست‌دادن شغل خود یا اعضای خانواده‌تان هستید؟ شما چقدر نگران از دست‌دادن خانه، ماشین، پول و یا سایر دارایی‌های خود یا خانواده‌تان هستید؟ اگر شما یا خانواده‌تان بخواهید در کار یا فعالیتی در داخل کشور سرمایه‌گذاری کنید، چقدر نگران از دست‌دادن پول خود هستید؟ میزان درآمدی که الان دارم به‌عنوان پشتوانه مالی‌ام مناسب است. از خالی‌گذاشتن منزل به مدت چند روز هراس دارم. از حمل پول نقد به همراه خودم می‌ترسم. نگرانم بدون اینکه قفل فرمان یا دزدگیر اتومبیل خود را فعال کنم آن را کنار خیابان رها کنم.

گویه	تعریف عملیاتی	تعریف مفهومی	متغیر / بُعد
<p>شما در ابراز افکار و عقایدتان (هر نوع فکری) چقدر احساس نگرانی دارید؟</p> <p>به نظر شما در جامعه ما صاحب‌نظران، نویسندگان و ... تا چه حد می‌توانند افکار و نظرات خود را بنویسند، بیان کنند و انتشار دهند؟</p> <p>چقدر آرامش روحی- روانی در خانه و کنار اعضای خانواده دارید؟</p> <p>چقدر نگرانی فکری بابت دغدغه‌هایی مثل تأمین شغل، ازدواج و ... دارید؟</p> <p>چقدر اعتماد و اطمینان به آینده دلخواه دارید؟</p>	<p>احساس نگرانی نسبت به ابراز افکار و عقاید فرد در جامعه</p>	<p>نداشتن نگرانی در ابراز افکار، نظرات و همچنین عدم پربشانی فکری است (فاروقی، ۱۳۹۱: ۸۶).</p>	فکری
<p>از قدم‌زدن در مسیر خلوت می‌ترسم.</p> <p>شما چقدر نگران آن هستید که خود یا خانواده‌تان در اثر حوادث یا سوانح دچار آسیب‌های جسمی و جانی شوید.</p> <p>شما چقدر نگران آن هستید که خدای نکرده به بیماری‌های سخت مبتلا شوید.</p> <p>از فرستادن فرزندم به مدرسه‌ای که مسیر طولانی دارد نگران هستم.</p> <p>هنگامی که برای خرید یا تفریح می‌روم، هیچ‌گونه نگرانی از بابت مزاحمت دیگران ندارم.</p> <p>از مورد آزار و اذیت و ضرب و شتم قرار گرفتن ترس دارم.</p>	<p>احساس نگرانی نسبت به امنیت جانی در زندگی داشتن</p>	<p>نداشتن نگرانی از آسیب‌دیدن جسم و جان در اثر حوادث و بیماری‌های سخت است.</p> <p>احساس امنیت جانی، احساس فرد برای حفاظت از سلامت وزندگی‌اش در مقابل با تهدیدات بیرونی (اعم از دولتی، اجتماعی، محیطی و بهداشتی) است که وجود و کیفیت سلامتی‌اش را به خطر می‌اندازند (شریفی دریاز، ۱۳۸۴: ۱۲۷).</p>	احساس امنیت جانی
<p>وجود انصاف و گذشت در جامعه چقدر است؟</p> <p>وجود خیرخواهی و صداقت در جامعه چقدر است؟</p> <p>وجود تلاش و پشتکار برای حل مسائل بین مردم چقدر است؟</p> <p>پیروی از رفتارهای اخلاق اسلامی در زندگی مردم چقدر نقش اساسی دارد</p> <p>پایبندی به شریعت و رفتارهای اسلامی در زندگی مردم پررنگ است</p>	<p>احساس نگرانی نسبت به یکسری از اخلاقیات اجتماعی و شرعی</p>	<p>نوعی ذهنیت نسبت به مجموعه‌ای از عقاید، ارزش‌ها و هنجارهای معنوی که برای فرد درونی و نهادینه شده است و در ابعاد رفتاری از زندگی آن‌ها را رعایت می‌کند. (صالحی امیری و کریمی خوزانی، ۱۳۹۵: ۱۲).</p>	اخلاقی

متغیر / بُعد	تعریف مفهومی	تعریف عملیاتی	گویه
حقوقی	به احساس فرد برای گردش و شرکت آزادانه در خیابان‌ها، پارک‌ها و مجالس اشاره دارد؛ به گونه‌ای که از سوی افراد و یا دیگر گروه‌های اجتماعی مورد تهدید و تعرض و سوء استفاده قرار نگیرد (طاهری، ۱۳۸۸: ۲۰۷).	احساس نگرانی نسبت به مشارکت و حضور در اجتماعات مختلف جامعه	اگر شما یا خانواده‌تان بخواهید در تجمعات و اعتراضات شرکت کنید چقدر احساس نگرانی دارید در جامعه ما افراد می‌توانند با هر کس که دوست دارند رفت‌وآمد کنند؟ در جامعه ما برپایی هرگونه جلسه و سخنرانی درباره هر موضوعی بدون دلهره و نگرانی امکان‌پذیر است. در جامعه ما افشار یا گروه‌های شغلی مثل کارگران یا معلمان و ... تا چه حد می‌توانند برای بهبود اوضاع کاری یا گروهی خود تجمعاتی مثلاً در مقابل مجلس و ... تشکیل دهند؟ در جامعه ما افراد می‌توانند بدون اینکه مشکلی برایشان پیش بیاید، حزب و گروه سیاسی تشکیل دهند.

متغیر / بُعد	تعریف مفهومی	تعریف عملیاتی	گویه
هویت اجتماعی	هویت در بُعد سیاسی، در صورتی شکل می‌گیرد که افرادی که از لحاظ فیزیکی و قانونی عضو یک نظام سیاسی هستند و داخل مرزهای ملی یک کشور زندگی می‌کنند و موضوع و مخاطب قوانین آن کشور هستند، از لحاظ روانی هم خود را اعضای آن نظام سیاسی بدانند (دلنایی سیچ، ۱۳۹۵: ۶۳)	پیروی و حمایت از کنش‌ها و فعالیت‌های نظام سیاسی و انقلابی در جامعه	اگر فرصت داشته باشم دوست دارم در مراسم‌های راهپیمایی روز قدس و ۲۲ بهمن شرکت کنم تاکنون در انتخابات شرکت کرده‌ام و در آینده هم این کار را خواهم کرد باید در مقابل زورگویی‌های ابرقدرت‌ها بایستیم هرچند که برای ما هزینه دارد معتقدم برای حمایت از کلیت نظام و تقویت آن باید در مقابل ابرقدرت‌های جهانی تلاش کرد معتقدم باید از مستضعفان و مظلومان مسلمان جهان در برابر مستکبران جهانی حتی اگر تحریم همه‌جانبه هم شویم حمایت کرد
			به معنای احساس تعلق و تعهد فرد نسبت به باورها، احکام و ارزش‌های دینی است (قاسمی و نگینی، ۱۳۸۹: ۱۱۳)

متغیر / بُعد	تعریف مفهومی	تعریف عملیاتی	گویه
شهری و محله‌ای	<p>فرآیندی پویاست که از تعامل میان انسان و محیط شهری و محله‌ای شکل می‌گیرد. در شکل‌گیری این فرآیند سه عنصر اساسی متن، محتوا و احساس تعلق و دل‌بستگی نقش دارند (نوابخش، حاجیانی و بهلول، ۱۳۹۱: ۱۹)</p>	<p>افتخار دانستن زندگی در شهر، مباحثات دانستن لهجه محلی و دل‌بستگی خاطر داشتن به محله‌های شهر</p>	<p>افزایش گناه در بین مردم می‌تواند در افزایش بلایایی طبیعی مثل سیل - زلزله و... اثر داشته باشد به نظر من علت همه مشکلات ما مردم این هست که به دستورات دینی درست عمل نمی‌کنیم. در شرایط فعلی جامعه نمی‌توان با دستورات دینی جامعه را اداره کرد اگر وقت داشته باشم در نماز جماعت شرکت می‌کنم.</p>
			<p>به مشهدی و خراسانی بودنم افتخار می‌کنم برای بهتر زندگی کردن در شهر مشهد حاضر هر کاری لازم باشد انجام دهم سعی می‌کنم در جمع‌هایی که هستم با لهجه مشهدی صحبت نکنم نام قدیمی کوچه‌ها و محله‌های شهر مشهد دوست دارم افرادی که ارزش‌ها و فرهنگ سنتی مشهد را در حال حاضر انجام می‌دهند افراد محترمی هستند اطلاع دقیق و درستی تاریخی در مورد تغییرات و تحولات شهر مشهد دارم به سکونت در شهر مشهد افتخار می‌کنم افرادی که ارزش‌ها و فرهنگ سنتی مشهد را در حال حاضر انجام می‌دهند افراد محترمی هستند.</p>

متغیر / بُعد	تعریف مفهومی	تعریف عملیاتی	گویه
هویت اجتماعی	<p>هویت ملی و تاریخی برخوردار از یک احساس و آگاهی مشترک در مورد میهن و تاریخ سرزمینی که فرد به آن تعلق دارد؛ وجود احساس مشترک یا شعور جمعی در میان عده‌ای از انسان‌هاست که یک واحد سیاسی، تاریخی یا ملت را می‌سازند (رجایی، ۱۳۸۵: ۵۶).</p>	<p>نوعی حس مشترک افتخارآمیز به میراث و هویت ایرانی</p>	<p>من از هر قومی که باشم اول ایرانی هستم. در هر جایی از دنیا باشم به ایرانی بودن خودم افتخار می‌کنم. برای بهتر شدن وضعیت ایرانی، هر کاری بتوانم انجام می‌دهم. برای سربلندی ایران حاضر از آرامش خود بگذرم. توهین به ایران و ایرانی را به هیچ وجه تحمل نمی‌کنم. اگر کشوری به ایران حمله کند، حاضرم برای دفاع به پا خیزم. علاقه دارم برای زندگی به کشور دیگری بروم. افرادی که ارزش‌های سنتی ایرانی را زنده نگه می‌دارند، برای من محترم هستند.</p>

متغیر / بعد	تعریف مفهومی	تعریف عملیاتی	گویه
			حتی اگر به زبان‌های خارجی مسلط هستم، سعی می‌کنم در مکالمات روزمره از واژه‌های خارجی استفاده نکنم. هنگامی که تاریخ ایران را با سایر تاریخ‌های جهان مقایسه می‌کنم، به این تاریخ افتخار می‌کنم. در حال حاضر تمدن ایرانی در برابر دیگر تمدن‌های جهان حرفی برای گفتن ندارد.
دلبستگی	منظور خانواده‌هایی است که در یک میدان تعاملی گرم با حریم نسبتاً مشخص به وجود آمده‌اند و اعضا نسبت به آن احساس تعلق و دلبستگی مشترک و تعهد می‌کنند (چلبی، ۱۳۸۶: ۹۱).	برخورداری از حس خوشایند و افتخارآمیز نسبت به حریم خانواده	هر وقت خویشاوندانم را می‌بینم احساس خوشایندی به من دست می‌دهد در شرایط حاضر تأکید بر حفظ حرمت خانواده در فرهنگ ایرانی یک ارزش هست می‌توانم در مشکلات و گرفتاری‌های زندگی روی خانواده‌ام حساب بازکنم معاشرت با خویشاوندان بی‌فایده و وقت‌گیر است به خانواده‌ای که دارم افتخار می‌کنم

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این تحقیق از روایی صوری (توافق داوران) و روایی هم‌گرا^۱ جهت میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌های خود استفاده شده است و اگر مقدار روایی تحقیق بالاتر از (۰/۵۰) باشد نشان از این است که ابزار اندازه‌گیری از اعتبار برخوردار است. در این تحقیق از آزمون تحلیل عاملی تاییدی برای اندازه‌گیری روایی و کفایت حجم نمونه هم استفاده شده است که بیانگر این است آیا تعداد عامل‌ها و متغیرهایی که اندازه‌گیری شده‌اند بر اساس تئوری و مدل نظری هست (حبیب-پور گتایی و صفری شالی، ۱۳۹۰: ۳۰۷). در نرم افزار spss برای این آزمون از دستور از آزمون بارتلت (KMO) استفاده می‌شود.

پایایی (قابلیت اعتماد) یک ابزار اندازه‌گیری، از طریق مقدار آلفای کرونباخ^۲ نشان داده می‌شود. چنانچه این مقدار بیش از (۰/۷۰) باشد، می‌توان بیان کرد که ابزار دارای دقت بالایی است (همان: ۳۵۹). در مجموع آلفای کرونباخ ۶۵ سؤال پرسشنامه برابر با (۰/۸۹۷) و برای روایی همگرا برابر

1. Convergent validity
2. Cronbach s Alpha

با (۰/۶۰۱) به دست آمده است؛ بر این اساس مقدار آلفای هویت اجتماعی برابر (۰/۸۹۰) و برای احساس امنیت برابر (۰/۷۹۷) به دست آمده که این مقادیر نشانگر این است که از قابلیت اعتماد برخوردار است و مقادیر روایی همگرای متغیر هویت اجتماعی (۰/۵۴۰) و احساس امنیت (۰/۶۶۲) نشان از این است که ابعاد متغیرهای تحقیق از قابلیت اعتبار برخوردار هستند. جدول ۲، به تفکیک مقادیر پایایی و روایی متغیرها را نشان می‌دهد.

جدول ۲) ضریب پایایی و روایی متغیرهای مستقل و وابسته

مقدار واریانس تیین یافته	کفایت حجم نمونه و تحلیل عاملی تاییدی				روایی همگرا	آلفای کرونباخ	گویه‌ها	متغیر/بُعد
	سطح معناداری	درجه آزادی	آزمون بارتلت	KMO				
۶۹/۸۲۵	۰/۰۰۰	۳۵۷	۳۳۵۱/۴۵۴	۰/۷۳۵	۰/۴۹۰	۰/۷۰۲	۱۱	ملی و تاریخی
					۰/۴۳۱	۰/۸۰۶	۵	انقلابی و سیاسی
					۰/۵۷۲	۰/۷۶۶	۸	دینی
					۰/۵۴۹	۰/۷۹۱	۸	شهری و محله‌ای
					۰/۶۹۰	۰/۷۰۰	۵	خانوادگی
					۰/۵۴۰	۰/۸۹۰	۳۷	هویت اجتماعی
۶۰/۶۶۷	۰/۰۰۰	۳۷۸	۳۴۵۹/۳۰۸	۰/۷۷۱	۰/۶۵۶	۰/۶۹۰	۷	مالی
					۰/۶۶۱	۰/۷۴۷	۶	جانی
					۰/۶۶۷	۰/۷۸۶	۵	فکری
					۰/۸۱۵	۰/۷۷۵	۵	جمعی
					۰/۶۴۲	۰/۷۸۶	۵	اخلاقی
					۰/۶۶۲	۰/۷۹۷	۲۸	احساس امنیت

با توجه به نتایج جدول ۲، مقادیر آزمون KMO بین دامنه صفر تا یک قرار دارد. اگر مقدار شاخص نزدیک به یک باشد، داده‌های مورد نظر برای تحلیل عاملی مناسب هستند. برای متغیرهای تحقیق چون مقادیر بالای ۰/۶۰ است اجرای تحلیل عاملی مانعی ندارد. در نهایت برای متغیر احساس امنیت مقدار آزمون KMO برابر با ۰/۷۷۱ به دست آمده و نتیجه آزمون بارتلت برابر با ۳۴۵۹/۳۰۸ در سطح خطای ۰/۰۰۰ به دست آمده است که بیانگر این است که ۸ گویه از

۲۸ گویه احساس امنیت توانسته‌اند در این تحقیق در حدود ۶۰/۶۶۷٪ از کل مقدار واریانس مرتبط با احساس امنیت را تبیین کنند. برای متغیر هویت اجتماعی مقدار آزمون KMO برابر با ۰/۷۳۵ به دست آمده است. همچنین مقدار آزمون بارتلت برابر با ۳۳۵۱/۴۵۴ در سطح خطای ۰/۰۰۰ به دست آمده است. در نهایت باید بیان کرد که ۱۱ گویه از ۳۷ گویه هویت اجتماعی توانسته‌اند در این تحقیق در حدود ۶۹/۸۲۵ درصد از کل مقدار واریانس با متغیر هویت اجتماعی را تبیین کنند.

ارائه یافته‌ها

در این تحقیق متغیرهای جمعیت‌شناختی جامعه مورد مطالعه؛ همچون جنسیت، گروه سنی، وضعیت ازدواج، وضعیت تحصیلی، سابقه تدریس و میزان درآمد ماهیانه، به‌عنوان مؤلفه‌های متغیر زمینه‌ای در نظر گرفته شده‌اند که نتایج آن در جدول ۳، قابل مشاهده است.

با توجه به نتایج زیر پاسخگویان مرد به نسبت زن در این تحقیق بیشتر بوده است. پاسخگویان با تحصیلات دوره کارشناسی به نسبت دیگر گروه‌های تحصیلی بیشتر بوده‌اند. نزدیک به ۸۰٪ پاسخگویان متأهل بوده‌اند. گروه سنی ۳۰ تا ۴۰ سال بیشترین فراوانی را در این تحقیق داشته‌اند. بیش از نیمی از پاسخگویان بالاتر از ۲۰ سال خدمت در آموزش و پرورش دارند و در حدود ۷۰٪ از پاسخگویان درآمدی بین ۳ تا ۵/۵ میلیون تومان در ماه دارند.

جدول ۳) توزیع فراوانی متغیرهای جمعیت‌شناختی

متغیر/بُعد	نوع	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۲۱۵	۵۷/۵
	زن	۱۵۹	۴۲/۵
وضعیت تحصیلی	دیپلم	۱۹	۵/۱
	لیسانس	۲۴۵	۶۵/۵
	فوق لیسانس	۶۵	۲۶/۲
	دکتری	۱۲	۳/۲
وضعیت ازدواج	مجرد	۷۹	۲۱/۱
	متأهل	۲۹۵	۷۸/۹
گروه سنی	کمتر از ۳۰ سال	۳۹	۶/۳
	۳۰ تا ۴۰ سال	۴۰۱	۶۴/۸
	۴۰ تا ۵۰ سال	۱۶۷	۲۷

متغیر/ بُعد	نوع	فراوانی	درصد
سابقه تدریس	۵۰ سال به بالا	۱۱	۱۷/۷
	کمتر از ۱۰ سال	۷۵	۲۰/۱
	۱۰ تا ۲۰ سال	۱۰۱	۲۷
	بالاتر از ۲۰ سال	۱۹۸	۵۲/۹
درآمد	کمتر از ۳ میلیون تومان	۷۳	۱۹/۵
	۳ تا ۵/۵ میلیون تومان	۲۶۱	۶۹/۸
	۵/۵ تا ۷ میلیون تومان	۴۰	۱۰/۷

در ادامه بحث، نتایج توزیع آماره متغیرها و ابعاد تحقیق در جدول ۴ نشان داده می‌شود.

جدول ۴) توزیع آماری برحسب متغیرها و ابعاد تحقیق

ابعاد	میانگین	انحراف معیار	ابعاد	میانگین	انحراف معیار
ملی- تاریخی	۳/۰۳	۰/۵۱۰۲۲	انقلابی- سیاسی	۲/۴۶	۰/۹۲۱۷۵
دینی	۲/۸۹	۰/۶۲۱۳۷	شهری- محله‌ای	۲/۷۱۶	۰/۶۹۶۹۹
خانوادگی	۳/۴۱	۰/۵۹۵۴۱	هویت اجتماعی	۲/۹۰	۰/۵۰۱۶۶
ابعاد	میانگین	انحراف معیار	ابعاد	میانگین	انحراف معیار
امنیت مالی	۲/۹۱	۰/۷۱۷۹۹	امنیت جانی	۳/۱۵	۰/۷۰۵۹۱
امنیت اخلاقی	۳/۰۸	۰/۷۰۵۷۲	امنیت جمعی	۲/۲۳	۰/۸۵۱۱۱
امنیت فکری	۲/۲۳	۰/۸۵۱۱۱	احساس امنیت	۲/۹۰	۰/۴۶۵۱۸

همان‌طور که از نتایج جدول هویداست، بر اساس طیف لیکرت که متوسط میانگین برابر با ۲/۵ است این مقادیر در بین متغیرهای مورد سنجش کمی بالاتر از حد متوسط است. در بین وضعیت میانگین متغیر هویت اجتماعی بُعد هویت خانوادگی بیشترین اهمیت و بُعد هویت انقلابی و سیاسی کمترین اهمیت را داشته‌اند. در بین ابعاد متغیر احساس امنیت، برای پاسخگویان میانگین بُعد جانی بیشترین اهمیت و بُعد امنیت جمعی و فکری کمترین میانگین را داشته‌اند که مقادیر میانگین این دو بُعد از حد متوسط طیف لیکرت که برابر با ۲/۵ است، کمتر است.

جدول ۵) فروانی و آزمون مقایسه میانگین متغیر هویت اجتماعی در بین دو گروه جنسیت جامعه مورد مطالعه

آزمون برای میانگین‌ها				آزمون لون			متغیرهای تحقیق
تأیید یا رد	تفاوت میانگین‌ها	معناداری Sig. (2-tailed)	df	t	Sig	F آزمون	
تأیید می‌شود.	۰/۱۸۲۵۴	۰/۰۰۰	۳۷۲	۳/۵۳۲	۰/۹۶۳	۰/۰۰۲	هویت اجتماعی
	۰/۱۸۲۵۴	۰/۰۰۰	۳۴۰/۹۶۲	۳/۵۳۲			
انحراف معیار: ۰/۴۹۴۲۵		میانگین: ۲/۹۸۶۰		تعداد: ۲۱۵		مرد	جنسیت
انحراف معیار: ۰/۴۹۳۹۵		میانگین: ۲/۸۰۳۵		تعداد: ۱۵۹		زن	

با توجه به سطح معناداری آزمون لون در مقادیر آزمون F (۰/۰۰۲) برای هویت اجتماعی به دست آمده است. سطح خطای (Sig) برابر با (۰/۹۶۳) که از ۰/۰۵ کوچک‌تر است فرض عدم برابری واریانس‌ها برای دو گروه زن و مرد پذیرفته می‌شود و از سطح دوم برای تفسیر نتایج بهره برده می‌شود. بر این اساس نتیجه آزمون t (۳/۵۳۲) گویای آن است که میانگین دو گروه مرد (۲/۹۸۶۰) و زن (۲/۸۰۳۵) جامعه مورد مطالعه تأیید می‌شود و این دو گروه با سطح اطمینان ۹۵٪ در میانگین بهره‌مندی از هویت اجتماعی و ابعاد آن تفاوت دارند؛ به معنای دیگر برای مردان و زنان جامعه مورد مطالعه این تحقیق در هویت اجتماعی و ابعاد آن متفاوت است. همچنین باید اشاره کرد که این تفاوت معناداری بین جنسیت پاسخگویان و احساس امنیت و وضعیت تأهل پاسخگویان با متغیرهای تحقیق مشاهده نمی‌شود و برای دبیران مرد و زن متأهل و مجرد هیچ‌گونه تفاوت مقایسه‌ای برای متغیرهای هویت اجتماعی و احساس امنیت مشاهده نمی‌شود و برابر است.

جدول ۶) آزمون تحلیل واریانس متغیر گروه سنی با احساس امنیت و هویت اجتماعی

گروه سنی	منبع تغییر	جمع مربعات	درجه آزادی df	میانگین مربعات	F	سطح معناداری (Sig)	تأیید/رد
احساس امنیت	بین گروهی	۱/۱۲۲	۳	۰/۳۷۴	۱/۷۳۹	۰/۱۵۹	تأیید نمی‌شود.
	درون گروهی	۷۹/۵۹۲	۳۷۰	۰/۲۱۵			
	کل	۸۰/۷۱۴	۳۷۳	-			
هویت اجتماعی	بین گروهی	۱/۳۸۹	۳	۰/۴۶۳	۱/۸۵۲	۰/۱۳۷	تأیید نمی‌شود.
	درون گروهی	۹۲/۴۸۳	۳۷۰	۰/۲۵۰			
	کل	۹۳/۸۷۲	۳۷۳	-			

با توجه به نتایج جدول ۶ مشخص است که بر اساس مقدار آزمون F چون سطح معناداری برای متغیرهای مورد پژوهش (احساس امنیت و هویت اجتماعی) بزرگ‌تر از مقدار ۰/۰۵ است، فرض تفاوت میانگین‌ها گروه‌های سنی تأیید نمی‌شود. بر این اساس از منظر گروه‌های سنی، متغیرهای مورد تحقیق به همراه ابعاد آن معنی‌دار نبوده است و نشان از این است که برای همه گروه‌های سنی، این دو متغیر همراه با ابعادش در زندگی اجتماعی می‌تواند اهمیت داشته باشد؛ در نتیجه پاسداری و نگهداشت این دو متغیر در راستای نظم اجتماعی و ساختار فرهنگی جامعه از طرق مختلف و قانونی حائز اهمیت است.

در همین ارتباط باید اشاره کرد که نتایج بررسی آزمون تحلیل واریانس انجام‌یافته بین گروه تحصیلی با متغیرهای مورد پژوهش نشان از این داشته است که مقادیر آزمون F در متغیر هویت اجتماعی سطح معناداری آن کمتر از ۰/۰۵ به دست آمده است و این بیانگر این بوده است که در بین گروه‌های تحصیلی متغیر هویت اجتماعی برای پاسخگویان مقطع کارشناسی به نسبت سایر گروه‌های تحصیلی حائز اهمیت است؛ در حالی که این تفاوت بین گروه‌های تحصیلی و احساس امنیت مشاهده نمی‌شود و چون مقادیر آزمون F در این متغیر و سطح معناداری آن بالاتر از ۰/۰۵ است؛ پس تفاوتی بین گروه‌های تحصیلی با متغیر احساس امنیت مشاهده نمی‌شود. با توجه به فرضیه‌های مطرح‌شده، جدول ۷، به بررسی این آزمون استنباطی می‌پردازد.

جدول ۷) ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای اصلی و فرعی تحقیق

سطح معناداری	شدت رابطه	ضریب همبستگی	متغیر و ابعاد وابسته	متغیر و ابعاد مستقل
۰/۰۰۰	متوسط	۰/۴۷۲	احساس امنیت	هویت ملی- تاریخی
۰/۰۰۰	کم	۰/۳۵۸		هویت انقلابی- سیاسی
۰/۰۰۰	کم	۰/۳۵۱		هویت دینی
۰/۰۰۰	کم	۰/۳۴۲		هویت شهری- محله‌ای
۰/۰۰۰	متوسط	۰/۴۵۴		هویت خانوادگی
۰/۰۰۰	متوسط	۰/۴۱۸		هویت اجتماعی
۰/۰۰۰	کم	۰/۳۳۲	امنیت مالی	هویت اجتماعی
۰/۰۰۰	کم	۰/۳۹۷	امنیت جانی	
۰/۰۰۰	متوسط	۰/۴۲۰	امنیت فکری	
۰/۰۰۰	کم	۰/۳۱۶	امنیت اخلاقی	
۰/۰۰۰	متوسط	۰/۴۲۵	امنیت جمعی	

جدول فوق ضریب همبستگی رابطه میان متغیرهای اصلی و فرعی را مبتنی بر آزمون پیرسون نشان می‌دهد. در کلیه موارد فرضیه‌های تحقیق با اطمینان ۰/۹۹ و سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ رابطه معناداری داشته‌اند. مطابق جدول ۷، دامنه همبستگی ابعاد هویت تاریخی- ملی و خانوادگی و متغیر هویت اجتماعی با متغیر وابسته احساس امنیت از شدت رابطه (۰/۴۰ تا ۰/۶۰) نسبتاً متوسط برخوردار بوده است و شدت رابطه ابعاد هویت انقلابی- سیاسی، دینی، شهری- محله‌ای با متغیر وابسته پژوهش در حد کم (۰/۲۰ تا ۰/۴۰) برخوردار بوده است. شدت رابطه هویت اجتماعی با ابعاد احساس امنیت چون فکری و جمعی در حد متوسط و با ابعاد جانی- مالی و اخلاقی کم بوده است. در نهایت شدت رابطه بین متغیرهای مورد تحقیق، متوسط رو به پایین بوده است و بیانگر این است که هویت اجتماعی از پیوند تأثیرگذاری متوسط بر احساس امنیت از منظر دبیران در شهر مشهد برخوردار بوده است.

جدول ۸) رگرسیون خطی چندمتغیره ابعاد متغیر مستقل با متغیر وابسته

سطح معناداری	T	ضرایب معیار نشده		متغیرهای مستقل		
		Beta	خطای معیار B			
۰/۰۰۰	۱۰/۴۲۵	-	۰/۱۴۳	مقدار ثابت		
۰/۰۰۰	۴/۸۳۱	۰/۳۱۸	۰/۰۶۰	هویت ملی- تاریخی		
۰/۶۲۲	۲/۴۹۳	۰/۰۳۱	۰/۰۳۲	هویت انقلابی و سیاسی		
۰/۰۰۰	۴/۲۳۵	۰/۲۶۴	۰/۰۴۷	هویت دینی		
۰/۰۰۰	۴/۳۰۴	۰/۲۴۰	۰/۰۳۷	هویت شهری و محله‌ای		
۰/۰۰۰	۴/۰۵۱	۰/۲۴۰	۰/۰۴۶	هویت خانوادگی		
آزمون دوربین واتسون ^۱	سطح معناداری (Sig)	آماره F	خطای استاندارد شده Std. Error of Estimate	ضریب تعیین تعدیل (R ² adj) Adjusted R Square	ضریب تعیین (R ²) (Rsquare)	ضریب همبستگی چندگانه (R)
۱/۷۴۴	۰۰۰	۳۱/۸۵۹	۰/۳۹۱۲۴	۰/۳۹۳	۰/۳۰۲	۰/۵۵۰

نتایج جدول ۸، حاکی از آن است که ضرایب رگرسیونی استاندارد نشده که شامل ضرایب برآورد

مدل رگرسیونی است این گونه به دست می‌آید:

۱. آماره دوربین واتسون بین ۰ تا ۴ است. اگر بین باقیمانده‌ها همبستگی متوالی وجود نداشته باشد، مقدار این آماره باید به ۲ نزدیک باشد. اگر به صفر نزدیک باشد، نشان‌دهنده همبستگی مثبت و اگر به ۴ نزدیک باشد، نشان‌دهنده همبستگی منفی است. در مجموع اگر این آماره بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد، جای نگرانی نیست.

$0/692 = (0/0+290/0+016/0+198/0+160/188)$ = هویت اجتماعی ضرایب معیار شده (Beta) سهم نسبی هر متغیر مستقل در تبیین تغییرات متغیر وابسته را نشان می‌دهد که به ترتیب در این مدل ابعاد هویت ملی- تاریخی، دینی، شهری- محله‌ای و خانوادگی، نشان می‌دهد که تغییر یک انحراف استاندارد در این ابعاد باعث تغییر در متغیر وابسته می‌شود. ضمناً در این مدل رگرسیونی هویت انقلابی- سیاسی با احساس امنیت معنادار نبوده است. با توجه به این مدل رگرسیونی برای ابعاد هویت ملی- تاریخی، دینی، شهری- محله‌ای و خانوادگی در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ معناداری وجود دارد که این ابعاد بر احساس امنیت از منظر دبیران اثرگذار است.

مقدار ضریب همبستگی (R) بین متغیرها ۰/۵۵۰ به دست آمده است که نشان می‌دهد بین مجموعه ابعاد متغیر مستقل با وابسته، رابطه همبستگی در حد متوسط در زمان اجرای پژوهش بوده است. مقدار ضریب تعیین (R^2) برابر با ۰/۳۰۲ است که این مقدار به ضریب ۱ نزدیک است و نتیجه حاصله نشان از این دارد که متغیرهای مستقل توانسته‌اند تا حد متوسط رو به پایین از واریانس متغیر وابسته را تبیین کنند. همچنین ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۳۹۳ است که بیانگر این است که ابعاد هویت اجتماعی توانسته‌اند در حدود ۳/۳۹٪ از تغییرات متغیر وابسته (احساس امنیت) را تبیین کنند. مقدار آماره F (۳۱/۸۵۹) که در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ معنادار است که می‌توان نتیجه گرفت مدل رگرسیونی پژوهش مرکب از مؤلفه‌های متغیر مستقل از قدرت متوسطی برای تبیین برخوردار بوده‌اند و قادرند در حد متوسط میزان تغییرات و واریانس متغیر وابسته را توضیح دهند. همچنین باید بیان کرد که با توجه به اینکه آماره دوربین واتسون بین ۰ تا ۴ هست. اگر بین باقیمانده‌ها همبستگی متوالی وجود نداشته باشد، مقدار این آماره باید به ۲ نزدیک باشد. اگر به صفر نزدیک باشد نشان‌دهنده همبستگی مثبت و اگر به ۴ نزدیک باشد نشان‌دهنده همبستگی منفی هست. در مجموع اگر این آماره بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد جای نگرانی نیست (حبیبی، ۱۳۹۷) بر این اساس چون مقدار آزمون مذکور در این تحقیق برابر با (۱/۷۷۴) به دست آمده است؛ بنابراین مفهوم مستقل بودن متغیر این پژوهش اثبات شده و به این معنی است که نتایج مشاهده، تأثیری بر دیگر مشاهدات نداشته است.

نتیجه‌گیری

بهره‌مندی از امنیت و احساس امنیت برای هر جامعه‌ای لازمه بقاست. شهروندان نمی‌توانند بدون آن، نقش‌های خود را در جامعه درست ایفا کنند. در نبود امنیت، ترس و بی‌اعتمادی بر افراد و عملکردهایشان غلبه می‌کند و جامعه را پرمخاطره می‌کند. حال برای بهره‌مندی از جامعه امن و سالم باید به نقش هویت اجتماعی در ارتباط با احساس امنیت اشاره کرد؛ چراکه بهره‌مندی از هویت اجتماعی منسجم و قوی در ابعاد مختلف زندگی می‌تواند در ارتباط با امنیت و ابعاد آن مؤثر باشد. در واقع فرد وقتی خود را به یک "ما"ی جمعی متعلق بداند و در سطوح مختلف این "ما"ی جمعی حضوری مؤثر و فعال داشته باشد، به ایفای رفتارهای مطلوبی می‌پردازد که منطبق و منسجم با هویت اجتماعی است؛ در نتیجه می‌تواند احساس امنیت را در لایه‌های مختلف ارتقا دهد.

در پژوهش حاضر هدف تبیین و تحلیل همبستگی رابطه بین هویت اجتماعی و ابعاد آن با احساس امنیت بوده است. با توجه به راهبرد پیمایش ناشی از روش کمی و با تکیه بر ابزار پرسشنامه محقق‌ساخته، یافته‌های پژوهش در بین دبیران دوره متوسطه دوم شهر مشهد در نواحی هفت‌گانه آموزش و پرورش به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تصادفی جمع‌آوری شده است. نتایج آمار توصیفی حاکی از آن است که هویت اجتماعی و احساس امنیت به‌عنوان دو متغیر اصلی این پژوهش در بین پاسخگویان از میانگین متوسط به بالا برخوردار بوده‌اند. هویت خانوادگی، ملی-تاریخی، دینی، شهری-محله‌ای و انقلابی و سیاسی به ترتیب برای دبیران جامعه مورد سنجش حائز اهمیت بوده است. در همین ارتباط، ابعاد احساس امنیت جانی، اخلاقی، مالی از وضعیت میانگین کم متوسط روبه بالا در بین پاسخگویان برخوردار بوده و وضعیت میانگین امنیت فکری و جمعی، کمتر از حد متوسط به‌دست آمده است.

در سطح نتایج تحلیل متغیرهای زمینه‌ای با متغیرهای تحقیق هویت اجتماعی با جنسیت پاسخگویان رابطه معناداری داشته است و برای دبیران مرد به نسبت زنان جامعه مورد مطالعه، هویت اجتماعی بیشتر حائز اهمیت بوده است؛ در حالی که وضعیت مقایسه‌ای متغیر وابسته احساس امنیت با جنسیت پاسخگویان متفاوت نبوده است. در نهایت متغیرهای زمینه‌ای مورد بحث در این تحقیق با متغیرهای اصلی پژوهش رابطه مقایسه‌ای نداشته‌اند.

نتایج استنباطی حاکی از آن است که هویت اجتماعی و ابعاد آن به‌عنوان متغیری اثرگذار بر متغیر وابسته با شدت رابطه متوسط کم حاصل شده است. این نتیجه معناداری فارغ از شدت رابطه، با یافته‌های حمیدی‌پور و رجبی (۱۳۹۷)، نادری و قاسمی پیربلوطی (۱۳۹۳)، مستوفی (۱۳۹۲)، شایگان و رستمی (۱۳۹۰) و نویدنیا (۱۳۸۵) مطابقت داشته است و در بین ابعاد هویت اجتماعی، بُعد هویت ملی و تاریخی بیشترین ارتباط معنادار را در حد متوسط با متغیر احساس امنیت داشته است که با یافته‌های رجبلو، کمالی و رازکردانی شراهی (۱۳۹۴) و رستگار و ربانی خوراسگانی (۱۳۹۲) تشابه داشته است.

در ادامه نتایج استنباطی باید اشاره کرد که مقدار ضریب تعیین تعدیل‌شده برابر با $0/۳۹۳$ به‌دست آمده که بیانگر نزدیک به ۳۹% از کل تغییرات، احساس امنیت را تحت تأثیر قرار داده است. در سطح تحلیل خرد باید اشاره کرد که هویت اجتماعی به‌عنوان یک پیش‌نیاز در راستای احساس امنیت لازم به نظر می‌رسد؛ بنابراین وجود هرگونه فقدان بی‌هویتی در ابعاد مختلف جامعه می‌تواند امنیت زندگی شهروندان را به خطر اندازد و زندگی افراد جامعه را پرمخاطره کند؛ پس متناسب با نظریه گیدنز باید اشاره کرد چنانچه هویت اجتماعی و ابعاد آن در بین دبیران به‌عنوان قشر اجتماعی اثرگذار تقویت شود و تعاملات اجتماعی این گروه صنفی با دانش‌آموزان در راستای آموزه‌های هویت اجتماعی بیشتر شود دانش‌آموزان احساس امنیت بیشتری در جامعه خواهند کرد.

این گروه صنفی به دلیل اینکه بیشتر با جامعه تعامل دارند و از شناخت و آگاهی بیشتری برخوردارند، می‌توانند هویت اجتماعی بالایی نیز در جامعه داشته باشند و از ورود به جامعه کمتر احساس نگرانی کنند؛ بنابراین می‌توانند احساس امنیت بیشتری داشته باشند؛ درحالی‌که اگر هویت اجتماعی و ابعاد آن در بین اقشار مختلف جامعه، از جمله دبیران تقویت نشود، گوشه‌نشینی و انزوای فردی و اجتماعی بر ساختار زندگی حاکم می‌شود و همین امر سبب می‌شود ترس از حضور در جامعه شکل بگیرد و عدم شناخت از جامعه را با خود به وجود آورد و این احتمال می‌رود که در مقابل مشکلات و خطرات جامعه، شهروندان از جمله دبیران احساس ناتوانی کنند و کمتر احساس امنیت نمایند.

ز منظری دیگر با توجه به نظریه‌های مرتبط با متغیرهای مورد بحث، بر اساس دیدگاه گیدنز باید به این نکته اشاره کرد که رابطه معناداری که بین متغیرهای تحقیق به دست آمده است، بیانگر این است که هویت انسان ناشی از کنش‌های متقابلی که با دیگران دارد در جریان زندگی پیوسته تغییر و جرح و تعدیل می‌گردد و باعث می‌شود رابطه معناداری با احساس امنیت به وجود آید. با تأیید روابط آماری که در قسمت یافته‌های این نوشتار، بین متغیرها حاصل شده است، نظریه گیدنز نیز رابطه بین هویت و امنیت را تأیید می‌کند؛ به معنای دیگر گیدنز در اندیشه‌های خود اصطلاحی به نام نظام امنیت هستی‌شناختی دارد که نوعی نیروی اساسی در اغلب کنش‌هاست. این نیرو به صورت ظرفیتی پراکنده و موتور حرکت بخش کنش‌ها بین انسان‌هاست؛ بنابراین انسان در زندگی نیاز به میل امنیت هستی‌شناختی دارد؛ زیرا از طریق این میل، میزان نگرانی خود در روابط اجتماعی را کاهش می‌دهد، این میل به صورت فرایندی ناآگاهانه قبل از مکانیزم زبان‌آموزی و آگاهی قطعیت شکل می‌گیرد و منشأ کنش می‌شود؛ به همین دلیل سیال و پویاست/ وجود این ظرفیت بالقوه و بالفعل به بقای گروه‌های اجتماعی توجه می‌کند و مرتبط با اشتراک اعضا در اندیشه، احساس و اعمال کلیت یکپارچه‌ای را به نام "مای" جمعی تشکیل می‌دهد که می‌توان به عنوان هویت از آن یاد کرد.

با توجه به نتایج بتای رگرسیون در این پژوهش که به تأثیر هویت اجتماعی بر احساس امنیت معطوف بوده است، نتایج حاکی از این است که ابعاد (ملی - تاریخی، دینی، خانوادگی، شهری - محله‌ای) به ترتیب می‌توانند بر افزایش احساس امنیت اثر بگذارند. بسترسازی هویت اجتماعی در زندگی باعث می‌شود که اضطراب و استرس افراد کمتر شود. همچنین اطمینان و اعتماد به نفس افزایش یابد. فرد می‌تواند استعدادها و ظرفیت‌های خود را پیگیری کند؛ بنابراین هویت اجتماعی و ابعاد آن در سطح خرد موجب موفقیت و پیشرفت زندگی فردی می‌شود و در نهایت با تجمیع این موفقیت‌ها در سطح اجتماعی و دیدگاه کل‌گرایانه جامعه به سمت توسعه پایدار سوق می‌یابد. در پایان باید گفت هویت اجتماعی به سه دسته معنا و مفهوم دلالت می‌کند؛ نخست به معنای همانندی، هماهنگی و یکسانی شخصیت اجتماعی یا فراخور فرد که با بخش ذهنی و پندارهای مقوم گروهی هم‌معناست. دوم به معنای آگاهی و اعتقاد فرد از تعلق به گروه اجتماعی معین که برای فرد عضویت در این گروه با ارزش است و اهمیت عاطفی دارد. سوم، به معنای پیدایی تعهد و

احساس مسئولیت برای ایفای وظایف محول در کلیه ساختارهای اجتماعی است که متناسب با نقش اجتماعی فرد است. توجه به این معانی از هویت اجتماعی نشانگر این است که برای تقویت پدیده‌های اجتماعی؛ از جمله احساس امنیت در جامعه و تحکیم بنیان‌های اجتماعی توجه به برنامه‌ریزی‌های اجتماعی- فرهنگی امری الزامی است و نادیده گرفتن چنین برنامه‌ریزی‌ای به پایین آمدن وفاق جمعی، همبستگی اجتماعی و کاهش احساس امنیت و ... منجر خواهد شد.

با توجه به چنین ضرورتی که در سطور قبل بحث و بررسی شد، پیشنهادهای ذیر مطرح می‌شود:

- سعی شود پژوهش‌هایی با چنین موضوعی در دیگر گروه‌های شغلی و صنفی انجام شود تا بتوان به مقایسه نتایج این موضوع در سطوح مختلف پرداخت.
- نسبت به تقویت روح خودباوری و اتکای به هویت، فرهنگ و ملیت ایرانی اقدامات شایسته‌ای به وسیله آموزش و پرورش، برای دبیران صورت گیرد.
- نهاد آموزش و پرورش به عنوان کارگزار اجتماعی سعی کند سطح تحصیلات دبیران خود را ارتقا دهد و آگاهی‌های سیاسی، تاریخی، اجتماعی، فرهنگی و مذهبی این قشر را بالا ببرد.
- در راستای همکاری بین سازمانی میان نهادهای اجتماعی آموزش و پرورش و پلیس در جهت تقویت هویت اجتماعی منتهی به افزایش احساس امنیت، برنامه‌های متعدد و مختلفی در حوزه‌های فرهنگی، اجتماعی می‌توان در سطح جامعه اجرا کرد.

منابع

- بیات، بهرام (۱۳۸۸). *جامعه‌شناسی احساس امنیت*. تهران: امیرکبیر.
- جنکیز، ریچارد (۱۳۹۴). *هویت اجتماعی*. ترجمه تورج یاراحمدی. تهران: شیرازه.
- جی‌دان، رابرت (۱۳۸۵). *نقد اجتماعی پست‌مدرنیسم و هویت بحران*. ترجمه صالح نجفی. تهران: پردیس دانش.
- چلبی، مسعود (۱۳۸۶). *جامعه‌شناسی نظم*. تهران: نشر نی.
- حاجیانی، ابراهیم (۱۳۸۴). "چارچوب روش‌شناختی برای بررسی احساس امنیت". *مطالعات امنیت اجتماعی*، سال اول، ش ۲-۳ (تابستان): ۲۵-۴۰.
- حبیب‌پور گتایی، کرم؛ صفری‌شالی، رضا (۱۳۹۰). *راهنمای جامع کاربرد SPSS در تحقیقات پیمایشی*. تهران: لویه؛ متفکران.
- حبیبی، آرش (۱۳۹۷). "آموزش کامل SPSS و راهنمای تصویری نرم‌افزار SPSS". [پیوسته] قابل دسترس در:
- <https://parsmodir.com/db/spss.php> [۱۴۰۰/۰۹/۱۰]
- حمیدی‌پور، رحیم؛ رجبی، فاطمه (۱۳۹۷). "پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی بر اساس هویت اجتماعی، هوش فرهنگی و معنویت". *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران*، دوره ۷، ش ۱ (بهار): ۹۷-۱۱۱.
- دانایی سیج، مجید (۱۳۹۵). *گزارش طرح پژوهشی بررسی هویت و ابعاد آن در بین شهروندان شهر مشهد*. مشهد: شهرداری مشهد، معاونت فرهنگی و اجتماعی [چاپ نشده].
- ذاکری ماهانه، راضیه؛ افشانی، سیدعلیرضا؛ عسگری ندوشن، عباس (۱۳۹۱). "بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت اجتماعی در شهر یزد". *جامعه‌شناسی ایران*، دوره سیزدهم، ش ۳ (پاییز): ۸۳-۱۱۰.
- ربانی خوراسگانی، علی؛ ربانی خوراسگانی، رسول؛ حسنی، محمدرضا (۱۳۸۸). "رسانه‌های جمعی و هویت ملی". *پژوهش‌های ارتباطی*، دوره ۱۶، ش ۵۸ (تابستان): ۶۵-۹۳.
- رجایی، فرهنگ (۱۳۸۵). *متشکله هویت ایرانیان امروز*. تهران: نشر نی.

- رجبلو، علی؛ کمالی، افسانه؛ رازکردانی شراهی، فاطمه (۱۳۹۴). "بررسی رابطه هویت ملی و احساس امنیت اجتماعی در میان شهروندان بالاتر از ۱۸ سال شهر تهران". *مطالعات جامعه‌شناختی/ایران*، دوره ۱۶، ش ۴ (زمستان): ۳۶-۵۹.
- رستگار، یاسر؛ ربانی خوراسگانی، علی (۱۳۹۲). "تحلیلی بر وضعیت هویت ملی و ابعاد شش‌گانه آن در بین شهروندان شهر اصفهان". *جامعه‌شناسی کاربردی دانشگاه اصفهان*، دوره ۲۴، ش ۲ (تابستان): ۱-۲۰.
- سلگی، محمد (۱۳۹۹). "مطالعه رابطه بین ابعاد هویت اجتماعی با میزان تمایزیافتگی فردی". *روان‌شناسی و روان‌پزشکی شناخت*، سال هفتم، ش ۳ (بهار): ۱۰۱-۱۱۱.
- شایگان، فریبا؛ رستمی، فاطمه (۱۳۹۰). "هویت اجتماعی و احساس امنیت (مطالعه موردی: زنان تهران)". *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، دوره ۳، ش ۹ (زمستان): ۱۴۹-۱۸۲.
- شریفی دریاز، مسعود (۱۳۸۴). "بررسی اقتدارگرایی و عوامل مؤثر بر آن با تأکید بر احساس امنیت". پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شهید بهشتی.
- شیانی، ملیحه؛ احمدپور، خسرو (۱۳۹۶). "رابطه بین سرمایه اجتماعی و هویت اجتماعی بین شهروندان رشت". *رفاه اجتماعی*، سال هفدهم، ش ۶۶ (پاییز): ۲۵۵-۲۸۹.
- صالحی امیری، سیدرضا؛ افشاری نادری، افسر (۱۳۹۰). "مبانی نظری و راهبردی مدیریت ارتقای امنیت اجتماعی و فرهنگی در تهران". *راهبرد*، سال بیستم، ش ۵۹ (تابستان): ۴۹-۷۶.
- صالحی امیری، سیدرضا؛ کریمی خوزانی، علی (۱۳۹۵). "نقش اخلاق اجتماعی بر امنیت اجتماعی و عمومی". *اخلاق در علوم و فناوری*، دوره ۱۱، ش ۱ (بهار): ۱۱-۱۸.
- صفری شالی، رضا (۱۳۹۰). *راهنمای تدوین طرح تحقیق (پروپوزال نویسی)*. تهران: جامعه و فرهنگ.
- صمدی بگه‌جان، جمیل (۱۳۸۴). "امنیت اجتماعی در شهر سنندج". پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
- طاهری، زهرا (۱۳۸۸). "بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی در بین شهروندان اصفهانی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه اصفهان.

- فاروقی، الهام (۱۳۹۱). "بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در بین شهروندان تهرانی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- قاسمی، وحید؛ نگینی، سمیه (۱۳۸۹). "بررسی تأثیر بافت محلات بر هویت اجتماعی با تأکید بر هویت محله‌ای در شهر اصفهان". *مطالعات و پژوهش‌های شهری-منطقه‌ای دانشگاه اصفهان*، دوره ۲، ش ۷ (زمستان): ۱۱۳-۱۳۶.
- کاکاوند، یونس؛ نوری، علی؛ ناصری، الهام (۱۳۹۸). "تبیین رابطه بین هویت ملی و احساس امنیت اجتماعی در شهر کرمانشاه". *مطالعات امنیت اجتماعی*، دوره ۱۰، ش ۵۹ (تابستان): ۱۳۱-۱۵۵.
- کوهن، ایراجی (۱۳۸۳). *آنتونی گیدنز، در متفکران بزرگ جامعه‌شناسی*. ترجمه مهرداد میردامادی. تهران: نشر مرکز.
- کیانی، مزده؛ ترکان، زینب (۱۳۹۹). "هویت اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی دانشجویان دختر دانشگاه‌های دولتی شهر بابل". *زن و خانواده دانشگاه الزهراء*، دوره ششم، ش ۱ (بهار و تابستان): ۲۷-۴۸.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۸). *تجدد و تشخیص؛ جامعه و هویت شخصی در عصر جدید*. ترجمه ناصر موفقیان. تهران: نشر نی.
- _____ (۱۳۸۸). *پیامدهای مدرنیته*. ترجمه محسن ثلاثی. تهران: نشر مرکز.
- مستوفی، اکرم (۱۳۹۲). "بررسی رابطه هویت اجتماعی با احساس امنیت در زنان شهر تهران". *پلیس زن*، دوره ۷، ش ۱۹ (پاییز و زمستان): ۵۵-۷۷.
- مک سویینی، بیبل (۱۳۹۰). *مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی امنیت*. ترجمه محمدعلی قاسمی و محمدرضا آهنی. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- نادری، خیرالنسا؛ قاسمی پیربلوطی، محمد (۱۳۹۳). "رابطه بین هویت اجتماعی و احساس امنیت دانش‌آموزان ۱۵ الی ۱۹ ساله شهرکرد". *دانش انتظامی چهار محال بختیاری*، دوره ۲، ش ۸ (زمستان): ۸۷-۱۰۴.

- نوابخش، مهرداد؛ حاجیانی، ابراهیم؛ بهلول، سیدمحمد رضا (۱۳۹۱). "بررسی و سنجش میزان هویت محله‌ای شهروندان تهرانی". *مطالعات مدیریت شهری دانشگاه آزاد اسلامی*، دوره ۴، ش ۲ (تابستان): ۱۵-۲۷.

- نوروزی، فیض‌الله؛ فولادی سپهر، سارا (۱۳۸۸). "بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۱۵-۲۹ ساله شهر تهران و عوامل مؤثر بر آن". *راهبرد*، دوره ۱۸، ش ۵۳ (زمستان): ۱۲۹-۱۵۹.

- نویدنیا، منیژه (۱۳۸۵). "تحلیل رابطه امنیت اجتماعی و هویت ایرانی". *مجله جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی آشتیان*، دوره دوم، ش ۳ (پاییز): ۱۳۱-۱۵۶.

- نیازی، محسن؛ فرشادفر، یاسمین (۱۳۹۱). "رابطه بین هویت اجتماعی و احساس امنیت زنان (مطالعه موردی: زنان مناطق شمال "۱ و "۲ و جنوب "۱۹ و "۲۰ شهر تهران در سال ۱۳۸۹)". *مطالعات جامعه‌شناختی ایران*، دوره ۱، ش ۳ (زمستان): ۶۱-۷۸.

- وثوقی، منصور؛ آرام، هاشم (۱۳۸۸). "بررسی اعتماد اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در شهر خلخال (استان اردبیل)". *پژوهشنامه علوم اجتماعی*، دوره ۳، ش ۳ (پاییز): ۱۳۳-۱۵۳.

- هزارجریبی، جعفر (۱۳۹۰). "احساس امنیت اجتماعی از منظر توسعه گردشگری". *جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی دانشگاه اصفهان*، دوره ۲۰، ش ۲ (تابستان): ۱۲۱-۱۴۳.

- یاری، حامد؛ هزارجریبی، جعفر (۱۳۹۱). "بررسی رابطه احساس امنیت و اعتماد اجتماعی در میان شهروندان (مطالعه موردی: ساکنان شهر کرمانشاه)". *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران*، دوره ۱، ش ۴ (زمستان): ۳۹-۵۸.

